

PROTOKOL

O POSTUPANJU PREMA DJECI ODVOJENOJ OD RODITELJA – STRANIM DRŽAVLJANIMA

I. UVOD

Sustav koji uređuje područje u kojem govorimo o djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja - stranim državljanima u Republici Hrvatskoj, a uvažavajući pritom načelo najboljeg interesa djeteta, temelji se na pristupu prema kojem su kroz organizirani program osigurani prvi oblici pomoći i zaštite djeci bez pratnje, siguran smještaj, psihosocijalna i zdravstvena zaštita, pravna pomoć i siguran povratak u zemlju porijekla.

U postupak identifikacije i sustav pomoći i zaštite djeci bez pratnje uključeni su, na partnerskim osnovama, tijela državne uprave, organizacije civilnog društva te strana diplomatsko-konzularna predstavništva koja prikupljaju potrebna saznanja, podatke i informacije za uspješno postupanje prema djeci bez pratnje. Sukladno tome, sve aktivnosti na području pomoći i zaštite djece bez pratnje mogu se ostvariti samo zajedničkim i koordiniranim radom svih sudionika sustava pomoći i zaštite.

Svrha ovoga Protokola je određivanje nositelja obveza i načina postupanja u identifikaciji i pružanju pomoći i zaštite djeci odvojene od roditelja – stranim državljanima, a sve radi pravodobne i učinkovite zaštite njihovih prava i interesa, na način da im se osigura siguran povratak, spajanje obitelji ili zbrinjavanje kroz integraciju u hrvatsko društvo.

II. ZNAČENJE IZRAZA I PRIMJENA

Značenje izraza

Članak 1.

Pojmovi u ovom Protokolu imaju sljedeće značenje:

1. „*dijete odvojeno od roditelja – strani državljanin (u daljnjem tekst: dijete bez pratnje)*“ je osoba mlađa od 18 godina koja nije državljanin Republike Hrvatske, nalazi se izvan svoje zemlje podrijetla ili prebivališta bez pratnje zakonskog zastupnika (roditelj ili skrbnik) ili druge osobe kojoj je zakonski zastupnik povjerio dijete na pravno valjani način, a u Republici Hrvatskoj boravi nezakonito ili kao tražitelj azila.
2. „*vraćanje*“ je postupak vraćanja djeteta bez pratnje u zemlju podrijetla, zemlju tranzita na temelju sporazuma o vraćanju ili u treću zemlju radi spajanja s obitelji, odnosno radi spajanja s osobom koja ima pravno valjana jamstva da može preuzeti skrb o djetetu,

3. „*odluka o vraćanju*“ je upravna ili sudska odluka kojom se utvrđuje ili iz koje proizlazi obveza stranca o napuštanju Republike Hrvatske.
4. „*posebni skrbnik*“ – je osoba koju imenuje centar za socijalnu skrb radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava djeteta bez pratnje.
5. „*lista posebnih skrbnika*“ – je popis educiranih osoba utvrđen od ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi koje mogu biti imenovane za posebnog skrbnika djetetu bez pratnje.
6. „*obvezni zdravstveni pregled prije smještaja djeteta u ustanovu socijalne skrbi*“ – je zdravstveni pregled koji se mora obvezno obaviti prije smještaja djeteta u ustanovu socijalne skrbi. Obavljaju ga specijalisti obiteljske medicine u ordinacijama obiteljske medicine.
7. „*utvrđivanje dobi*“ – postupak medicinskog vještačenja koji se provodi u situaciji sumnje u iskazanu dob.
8. „*integracija*“ – proces u kojem dijete bez pratnje postaje uključeno u društvu.
9. „*sudionici u postupku*“ - sudionici u postupanju po ovom Protokolu su pravne i fizičke osobe koje suradnički poduzimaju mjere i aktivnosti radi zbrinjavanja i zaštite drugih prava djeteta bez pratnje: policijski službenici, posebni skrbnici, drugi stručni radnici u sustavu socijalne skrbi (u centrima za socijalnu skrb i domovima socijalne skrbi), liječnici, stručni radnici iz sustava obrazovanja, suradnici iz organizacija civilnog društva.
10. „*osoba u pripravnosti*“ – stručni radnik centra za socijalnu skrb dežuran izvan redovitog radnog vremena, odnosno zadužena osoba u centru u kojem pripravnost nije određena, a kojoj se policijski službenici mogu obratiti izvan radnog vremena centra radi osiguranja policijskog postupanja i zbrinjavanja djece bez pratnje.

Primjena

Članak 2.

Ovim Protokolom uređuje se međusobna suradnja i pojedinačne obveze nadležnih ustrojstvenih jedinica ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi, ministarstva nadležnog za poslove zdravlja, ministarstvo nadležno za vanjske i europske poslove i ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja, u slučaju zatjecanja djeteta bez pratnje.

Članak 3.

Odredbe ovoga Protokola neće utjecati na ovlasti i rad policije u svezi s provođenjem drugih propisanih mjera i radnji prema djeci bez pratnje, odnosno na druge ovlasti i rad te odlučivanje nadležnih službi u sustavu socijalne skrbi.

Članak 4.

Odredbe ovoga Protokola odnose se na postupanje nadležnih ustrojstvenih jedinica ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, a posebice na:

- 1) prikupljanje potrebnih informacija o djetetu bez pratnje (načinu dolaska u Republiku Hrvatsku, razlozima dolaska, osobnim dokumentima, eventualnim pomagačima u nezakonitom prelasku državne granice ili nezakonitom boravku, osobama u pratnji, krijumčarima i njihovim pomagačima, rutama kretanja, cijeni nezakonitog prebacivanja, ciljanoj destinaciji),
- 2) radnje usmjerene na utvrđivanje identiteta, ako dijete bez pratnje ne posjeduje isprave o identitetu,
- 3) osiguranje prevoditelja u dijelu postupka iz nadležnosti policije,
- 4) ako dijete bez pratnje nije izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, obvezu izvješćivanja nadležne diplomatske misije, odnosno konzularnog ureda, na temelju Bečke konvencije o konzularnim odnosima i dvostranih konzularnih konvencija,
- 5) kontakte i suradnju sa službenicima drugih ustrojstvenih jedinica ministarstva nadležnog za unutarnje poslove i s policijama drugih država,
- 6) siguran i brz povratak.

Članak 5.

Odredbe ovoga Protokola odnose se na postupanje nadležnih službi u sustavu socijalne skrbi, a posebice na:

- 1) sudjelovanje stručnog radnika centra za socijalnu skrb u postupcima u svezi djeteta bez pratnje,
- 2) imenovanje posebnog skrbnika djetetu bez pratnje izabranog s liste posebnih skrbnika,
- 3) osiguranje adekvatne i pravovremene pomoći – u svrhu zadovoljavanja osnovnih životnih potreba, pravne i druge pomoći,
- 4) osiguranje prevoditelja u dijelu postupka iz nadležnosti ustanova u sustavu socijalne skrbi,
- 5) kontakte i suradnju s roditeljima ili nadležnim službama socijalne skrbi u zemlji podrijetla djeteta bez pratnje,
- 6) osiguranje smještaja djetetu bez pratnje,
- 7) osiguranje zdravstvene zaštite, pristupa obrazovanju i drugim sadržajima u cilju integracije.

Kontakte s nadležnom diplomatskom misijom, odnosno konzularnim uredom, radi pribavljanja putne isprave, provodi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrb, neposredno ili putem ministarstva nadležnog za vanjske i europske poslove.

III. POSTUPAK PRIJE SMJEŠTAJA DJETETA BEZ PRATNJE

Članak 6.

Ako policijski službenik zatekne dijete bez pratnje, odmah će telefonski pozvati nadležnog stručnog radnika centra za socijalnu skrb, koji je obvezan žurno se odazvati pozivu i biti nazočan policijskom postupanju u ustrojstvenim jedinicama ministarstva nadležnog za unutarnje poslove. Policijski službenik dopisom će inicirati žuran postupak imenovanja posebnog skrbnika djetetu bez pratnje, izabranog s liste posebnih skrbnika.

Rješenje o imenovanju posebnog skrbnika i rješenje o smještaju u domove socijalne skrbi, nadležni centar za socijalnu skrb dostavlja ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi, posebnom skrbniku, domu u koju je dijete bez pratnje smješteno i nadležnoj ustrojstvenoj jedinici ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, odmah po donošenju.

Članak 7.

Centar za socijalnu skrb obvezan je redovito i pravovremeno dostavljati nadležnoj policijskoj upravi podatke o osobama u pripravnosti, odnosno podatke o zaduženoj osobi u centru u kojem pripravnost nije određena, kojoj se policijski službenici mogu obratiti izvan radnog vremena centra radi osiguranja policijskog postupanja i zbrinjavanja djece bez pratnje.

Članak 8.

Stručni radnici centra za socijalnu skrb obratit će se za savjet i eventualnu asistenciju policijskim službenicima u situacijama kada procjenjuju da im je potrebna zaštita i pomoć u postupcima poduzimanja mjera u interesu djeteta bez pratnje.

Članak 9.

Prije smještaja djeteta bez pratnje u dom socijalne skrbi posebni skrbnik ili stručni radnik centra za socijalnu skrb, uz asistenciju policijskog službenika, odvest će dijete na obvezni (inicijalni) zdravstveni pregled u pedijatrijskoj ordinaciji ili ordinaciji opće/obiteljske medicine. Pregled obuhvaća i obvezan pregled cijelog tijela radi utvrđivanja eventualnih ozljeda koje ako su utvrđene moraju biti evidentirane u povijest bolesti. Pored fizikalnog statusa u povijesti bolesti obvezno se upisuje:

- datum i vrijeme pregleda
- evidencija ozljeda ukoliko postoje, (detaljan opis, prikaz na crtežu tijela)

- podatke o postojanju kroničnih bolesti ili specifičnih stanja koja mogu utjecati na pregled i posljedice
- anamnestički podaci o štetnim navikama: pušenje, alkohol, opijati
- podaci o cijepljenju, zaraznim bolestima, spolno prenosivim bolestima
- anamnestički podaci o obitelji ako je moguće
- prepisivanje recepta i/ili davanje postkoitalne kontracepcije, kao i antibiotika širokog spektra
- preporuka (uputnica) za daljnje preglede u specijalističko-konzilijarnim i bolničkim zdravstvenim ustanovama.

IV. SMJEŠTAJ DJETETA BEZ PRATNJE

Članak 10.

Ako je djetetu bez pratnje potrebno osigurati smještaj, prioritetno je potrebno utvrditi najprimjereniji oblik zaštite djeteta što procjenjuje nadležni stručni radnik centra za socijalnu skrb koji u procjenu može uključiti i druge stručnjake. Stručni radnik centra za socijalnu skrb donosi procjenu u pisanom obliku.

Članak 11.

Dijete bez pratnje može se smjestiti u:

1. domove za odgoj djece i mladeži ili druge ustanove socijalne skrbi prema mjesnoj nadležnosti,
2. prihvatilište za tražitelje azila
3. prihvatni centar za strance ministarstva nadležnog za unutarnje poslove (u daljnjem tekstu: prihvatni centar),
4. drugi odgovarajući alternativni smještaj

Dijete bez pratnje može se smjestiti u prihvatni centar u slučajevima propisanim Zakonom o strancima, ako je stručni radnik centra za socijalnu skrb procijenio da je to u najboljem interesu djeteta i da su uvjeti smještaja primjereni djetetovoj dobi.

Dijete bez pratnje smjestit će se u najbliži dom socijalne skrbi, sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi, i to:

- a) dijete do 14 godina u dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi
- b) dijete iznad 14 godina u dom za odgoj djece i mladeži.

U slučaju sumnje u starosnu dob osobe koja se predstavlja kao dijete bez pratnje, osoba će biti smještena prema načelu najboljeg interesa (in favorem).

U Prihvatište za tražitelje azila može se smjestiti samo dijete bez pratnje – koje je izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil i tražitelj azila u slučajevima propisanim Zakonom o azilu.

Članak 12.

Kada je smještaj djeteta bez pratnje potrebno obaviti noću ili u iznimno žurnim situacijama, nadležni stručni radnik centra za socijalnu skrb ovlašten je donijeti usmeno rješenje o smještaju u ustanove socijalne skrbi, a pisano rješenje u roku od 8 dana.

V. OBVEZE SUDIONIKA U POSTUPKU

Obveze policijskih službenika

Članak 13.

Policijski službenik obavezan je:

- 1) postupiti sukladno članku 6. stavku 1. ovoga Protokola,
- 2) pisanim putem izvijestiti nadležni centar za socijalnu skrb o zatjecanju djeteta bez pratnje,
- 3) osigurati prevoditelja u dijelu postupka iz nadležnosti policije,
- 4) izvijestiti nadležnu diplomatsku misiju, odnosno konzularni ured, temeljem Bečke konvencije o konzularnim odnosima, osim ako je dijete bez pratnje izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil ili postoji sumnja da je dijete u zemlji podrijetla ili prebivališta izloženo progonu, riziku od vojnog regrutiranja i uključivanja u vojne sukobe ili kršenju osnovnih ljudskih prava,
- 5) provesti mjere i radnje iz nadležnosti policije sukladno važećim propisima, uz obveznu nazočnost stručnog radnika centra za socijalnu skrb ili posebnog skrbnika s liste,
- 6) asistirati stručnom radniku centra za socijalnu skrb ili posebnom skrbniku s liste prilikom obavljanja inicijalnog zdravstvenog pregleda,
- 7) asistirati prilikom smještaja djeteta bez pratnje,
- 8) po zaprimljenoj obavijesti od posebnog skrbnika o pribavljanoj putnoj ispravi, ako su ispunjeni uvjeti iz članka 17. ovoga Protokola, organizirati prijevoz i pratnju djeteta bez pratnje do državne granice ili do zemlje u koju se dijete bez pratnje vraća,
- 9) postupati sukladno članku 20. stavku 2. ovoga Protokola.

Obveze i prava posebnih skrbnika i drugih stručnih radnika u sustavu socijalne skrbi

Članak 14.

Posebni skrbnik obavezan je:

- 1) uspostaviti kontakt s djetetom bez pratnje, informirati dijete o svim činjenicama i okolnostima na način primjeren dobi, zrelosti i razumijevanju djeteta (osobito o pravima, uslugama i mogućnostima koje mu stoje na raspolaganju) te osigurati djetetu pravo izražavanje mišljenja i želja,
- 2) biti dostupan djetetu te se savjetovati s djetetom prije poduzimanja mjera za njegovu zaštitu,
- 3) voditi brigu o tome da se sve odluke donose u najboljem interesu djeteta bez pratnje, da dijete bez pratnje ima odgovarajuću skrb, smještaj, prehranu, odjeću i obuću te zdravstvenu zaštitu sukladno propisima o zdravstvenoj zaštiti stranaca,
- 4) raditi na trajnijem rješenju u interesu djeteta bez pratnje, savjetujući ga u pogledu ostvarivanja pojedinih prava,
- 5) pomoći djetetu bez pratnje u ostvarivanju kontakata s organizacijama civilnog društva koje provode aktivnosti usmjerene na podršku strancima,
- 6) zastupati dijete bez pratnje u upravnim i sudskim postupcima,
- 7) pomoći djetetu bez pratnje da ostvari kontakt i spoji se sa svojom obitelji,
- 8) u dogovoru s nadležnim centrom za socijalnu skrb, poduzeti potrebne mjere radi osiguranja sredstava za osnovne životne potrebe djeteta bez pratnje (jednokratna novčana pomoć),
- 9) redovito posjećivati dijete, informirati se o njemu te surađivati sa stručnim radnicima ustanove u koju je dijete smješteno, s ciljem poduzimanja mjera u njegovom najboljem interesu,
- 10) obaviti fotografiranje u svrhu pribavljanja putne isprave i plaćanje troškova izrade iste (iz vlastitih novčanih sredstava djeteta bez pratnje ili kroz hitnu jednokratnu novčanu pomoć), te organizirati prijevoz do nadležne diplomatske misije, odnosno konzularnog ureda, osim ako je dijete izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil ili je tražitelj azila,
- 11) sudjelovati u vraćanju djeteta bez pratnje i njegovu preuzimanju od strane roditelja ili nadležnih službi socijalne skrbi u zemlji podrijetla ili zemlji u koju se vraća,
- 12) centru za socijalnu skrb podnositi redovita pisana izvješća.

Posebni skrbnik ima pravo na naknadu troškova koje je imao u svezi ispunjavanja svojih zadaća.

Članak 15.

Obveze centra za socijalnu skrb:

- 1) Pratiti uvjete smještaja i ostvarivanje skrbi o djetetu redovitim kontaktom i obilaskom domova, sukladno propisima u sustavu socijalne skrbi,
- 2) Osigurati sredstva za osnovne životne potrebe djeteta bez pratnje,
- 3) Pratiti rad posebnih skrbnika putem njihovih redovitih pisanih izvješća i pružanja podrške,
- 4) U slučaju da je dijete bez pratnje izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, centar za socijalnu skrb neće kontaktirati nadležnu diplomatsku misiju, odnosno konzularnu ured, radi vraćanja djeteta bez pratnje.
- 5) Ako dijete bez pratnje nije izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, centar za socijalnu skrb obavezan je, putem ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi, kontaktirati i izvijestiti roditelje i socijalnu službu u državi podrijetla ili trećoj zemlji te kontaktirati ministarstvo nadležno za vanjske poslove i nadležnu diplomatsku misiju, odnosno konzularni ured, radi vraćanja djeteta bez pratnje.
- 6) Pri ispunjavanju obveza iz stavka 5. ovoga članka, potrebno je voditi računa da se ne ugrozi fizički integritet, slobodu i sigurnost djeteta bez pratnje i članova njegove obitelji.

Članak 16.

Dom socijalne skrbi u koji je dijete bez pratnje smješteno osigurava smještaj, hranu, odjeću i obuću te zdravstvenu zaštitu, a ovisno o duljini smještaja i kontaktiranje s članovima obitelji i školovanje.

Stručni radnici doma obvezni su o svim promjenama vezanim uz dijete bez pratnje odmah izvijestiti posebnog skrbnika, voditi odgovarajuće evidencije i dokumentaciju, te nadležnom centru za socijalnu skrb i policiji dostaviti izvještaj o njegovom boravku u domu, otpustu ili napuštanju doma na drugi način.

VI. POSEBNE ODREDBE

Članak 17.

Vraćanje djeteta bez pratnje za kojeg je donesena odluka o vraćanju provodi se sukladno odredbama Zakona o strancima. U organizaciji i izvršenju vraćanja sudjeluju policijski službenici.

Članak 18.

Ako je osoba izjavila da je dijete bez pratnje, a postoji ozbiljna sumnja u istinitost njezine izjave, može se provesti postupak ispitivanja starosti sukladno odredbama Zakona o strancima.

Prije provođenja postupka ministarstvo nadležno za unutarnje poslove zatražit će mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb, koje će dati mišljenje u pisanom obliku.

Do provođenja postupka ispitivanja starosti, osobu se može smjestiti u prihvatni centar.

Do okončanja postupka ispitivanja starosti, na osobu koja je smještena u prihvatni centar primjenjuju se odredbe Zakona o strancima koje propisuju smještaj maloljetnika u prihvatni centar.

Članak 19.

U svrhu ekonomičnosti postupanja i zaštite najboljeg interesa djeteta bez pratnje, a uz prethodno odobrenje nadležnog centra za socijalnu skrb, posebni skrbnik može provođenje određenih postupaka prepustiti stručnim radnicima doma socijalne skrbi u koji je smješteno dijete bez pratnje.

O tome nadležnoj ustanovi stručni radnik doma socijalne skrbi žurno dostavlja svoju pisanu suglasnost.

Članak 20.

Troškove putne karte i dnevnice za posebnog skrbnika kao i ostale troškove nastale vraćanjem djeteta bez pratnje do zemlje podrijetla ili treće zemlje snosi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

U slučaju iz članka 17. ovoga Protokola troškove putne karte za dijete bez pratnje i policijske pratnje snosi ministarstvo nadležno za unutarnje poslove.

Članak 21.

U slučaju sumnje da se radi o trgovanju ljudima, radnici centara za socijalnu skrb, odnosno policijski službenici, postupaju sukladno utvrđenim procedurama iz Zakona o strancima, Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima, te Protokola za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima (mobilni timovi), Protokola o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima, Protokola o dobrovoljnom povratku žrtava trgovanja ljudima, Standardne operativne procedure u svezi suzbijanja trgovanja ljudima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Sporazumu o suradnji između Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatskog Crvenog križa i Organizacije za integritet i prosperitet - Split.

Članak 22.

Ako dijete bez pratnje izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za azil postupat će se sukladno odredbama Zakona o azilu.

Članak 23.

Zdravstvenu zaštitu djeteta bez pratnje ostvaruje sukladno odredbama propisa kojima se uređuje područje zdravstvene zaštite stranaca u Republici Hrvatskoj.

VII. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 24.

Svi sudionici u postupanju prema djeci bez pratnje dužni su postupati u skladu s odredbama ovoga Protokola.

Članak 25.

Sudionici ovoga Protokola obavezni su informirati sva tijela i ustanove iz svog djelokruga o donošenju ovoga Protokola te poduzeti mjere radi njegove dosljedne primjene.

Članak 26.

Posebni skrbnici i drugi stručnjaci koji rade sa djecom bez pratnje (policijski službenici, socijalni radnici, zdravstveni radnici, predstavnici organizacija civilnog društva) obavezni su sudjelovati u sustavnim edukacijama i osposobljavanju za rad s djecom bez pratnje, u cilju stjecanja specifičnih vještina i kompetencija za rad s djecom bez pratnje.